LAUSUNTO / VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2022, PÄÄLUOKKA 33, HE 146/2021 vp

Invalidiliitto ry toivoo, että sen näkemykset koskien otsikossa mainittua asiaa saatetaan eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenten tietoon taustatiedoksi ja päätöksenteon tueksi.

Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on lähes 30 000 henkilöjäsentä ja 145 jäsenyhdistystä.

Vammaispalvelut on turvattava

Monet vammaiset ihmiset ovat elämänmittaisesti riippuvaisia erityispalveluista. He tarvitsevat erityistason palveluita ja osaamista perustuen esimerkiksi vammaispalvelulakiin sekä hoitotarvikkeiden, apuvälineiden ja kuntoutuksen osalta terveydenhuoltolakiin. Palveluiden tarpeen arviointi edellyttää erityistä osaamista.

Vammaispalvelulain perusteella annettavat vammaispalvelut ovat erityispalveluita, jotka turvaavat vaikeimmin vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Vammaispalveluiden rahoitus on saatava tasolle, jolla vammaisille ihmisille pystytään tarjoamaan oikea-aikaiset ja riittävät palvelut. Osaavaa ja sitoutunutta työvoimaa tarvitaan palveluiden toteuttamiseksi.

Vammaispalveluiden alibudjetoinnista seuraa karuja tilanteita, joista Invalidiliitonkin jäsenet usein liittoa informoivat. Monissa kunnissa on ongelmia vammaispalveluiden toteuttamisessa. Vammaiselle ihmiselle määritelty palveluntarve saatetaan sivuuttaa ja jättää palvelu myöntämättä. Kielteisestä päätöksestä valittaminen vie aikaa ja energiaa, vaikka oikeus palveluun lopulta toteutuisikin. Palveluiden epääminen tai niiden saaminen vasta pitkän oikeusprosessin jälkeen on kohtuutonta. Lisäksi tämä estää vammaisen ihmisen yhdenvertaisuutta, arjen toimivuutta ja yhteiskunnallista osallisuutta.

Määrärahoja lisätään esimerkiksi palvelurakenteen kehittämiseen rahoituksen perustuessa ennen kaikkea perusterveydenhuollon, vanhustenhuollon ja mielenterveysstrategian kolmevuotisiin kehittämishankkeisiin. Vastaavaa panostusta tarvitaan myös vammaispalvelujen kehittämiseen. Invalidivähennyksen poistamisen myötä vapautuvat varat antavat tähän mahdollisuuden.

Järjestöjen rahoituksen turvaaminen

Hallitusohjelman mukaan ihmisten hyvinvointi-, terveys- ja tuloeroja kavennetaan ja osallisuutta lisätään. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen tukee näitä tavoitteita. Avustustason pienentyminen on ristiriidassa näiden tavoitteiden toteuttamismahdollisuuksien kanssa. Tarve sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnalle ei ole vähentynyt.

Invalidiliitto muistuttaa, että järjestöillä tulee olla mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa omaa toimintaansa. Järjestöautonomia on hieno piirre suomalaisessa kansalaisyhteiskunnassa ja se on turvattava kaikissa olosuhteissa.

Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten varmistaminen avustusmäärärahojen vähentyessä on vakava paikka koko yhteiskunnalle. Järjestöjen tekemä merkittävä työ tunnistetaan laajasti. Samaan aikaan tunnistetaan, että rahapelihaittojen minimointi on tärkeää ja vastuullista.

Invalidiliitto ymmärtää hyvin sen haasteellisen ja monitahoisen tilanteen, joka järjestöjen valtionavustuksiin ja pienenevään euromäärään liittyy. Tilanne on ratkaistava pitkäjänteisesti ja vastuullisesti. Vapaa kansalaisjärjestökenttä toimii laajasti ja monimuotoisesti ihmisiä auttaen ja tukien sekä iloa tuottaen. Tähän kaikkeen ihmisistä itsestään kumpuavaan merkitykselliseen toimintaan tulee olla mahdollisuudet myös jatkossa.

Invalidiliitto yhtyy Vammaisfoorumin valiokunnalle 14.10.21 antamaan lausuntoon ja muistuttaa vammaisjärjestöjen erityisestä asemasta YK:n vammaissopimuksen toimeenpanon ja toteutumisen varmistamisessa. Tämän vuoksi vammaisjärjestöjen toiminnan rahoitusta tulisi tarkastella myös omana kokonaisuutenaan YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden valossa.

Vammaisten ihmisten kuntoutus

Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen tehtävä ja tavoite on edistää ja ylläpitää vammaisten ihmisten toimintakykyä. Kyseessä ei ole vapaaehtoinen valinta vaan välttämättömyys. Yksilöllinen toimintakyky, elämäntilanne sekä tavoitteet ohjavavat kuntoutuksen toteuttamista ja vaikuttavuutta.

Kelan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen määrän vähentyminen näkyy vammaisten ihmisten kuntoutuskertojen määrän vähentymisenä sekä yksittäisen kuntoutuskerran keston lyhentymisenä. Päätökset poikkeavat asiakkaille laadituista kuntoutussuunnitelmista. Invalidiliitto korostaa, että vaativa lääkinnällinen kuntoutus on turvattava jatkossakin vaikeavammaisille ihmisille riittävänä ja vaikuttavana.

Invalidiliitto muistuttaa, että Suomen vuonna 2016 ratifioima YK:n vammaisyleissopimus edellyttää (artikla 26) toimia vammaisten henkilöiden itsenäisyyden, psykososiaalisen toiminta- ja työkyvyn sekä osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksien saavuttamisen tukemiseksi kaikilla elämän osa-alueilla sekä kuntoutukseen liittyvien apuvälineiden saatavuuden, tuntemuksen ja käytön edistämistä.

Vammaisia ihmisiä koskevan tutkimustiedon tarve

Vammaisten ihmisten määrä kasvaa maailmanlaajuisesti. Tutkittua tietoa vammaisista ihmisistä on kuitenkin kovin vähän. Invalidiliitto yhtyy Vammaisfoorumin esitykseen, että ikääntyneitä ihmisiä koskevaan tutkimukseen liitettäisiin ikääntyneiden vammaisten ihmisten tilanteen kartoitus. Invalidiliitto kuitenkin korostaa, että vammaisia ihmisiä koskevaa tutkimustietoa on kaiken kaikkiaan kovin niukasti ja tähän tarvitaan nykyistä enemmän resursseja. Tutkimustiedon avulla voidaan kohdentaa palvelut optimaalisesti ja kehittää niitä tarpeiden mukaan, joka säästää resursseja ja tuottaa hyvinvointia.

Harvinaissairauksien kansallinen ohjelma turvattava

Suomessa on noin 300 000 ihmistä, joilla on jokin harvinaissairaus. Harvinaissairauksien käynnissä oleva kansallinen ohjelma korostaa hoidon valtakunnallisen koordinaation merkitystä. Se helpottaa sairauksien diagnosointia ja hoidon tarpeen arviointia. Koordinaation toteutumisesta on kiinni monta muuta harvinaissairauksiin liittyvää asiaa, joiden edistäminen on nimenomaan kansallisen tahon

vastuulla. THL on vasta keväällä päässyt rekrytoimaan työntekijät koordinointitehtäviin ja työ on vasta käynnistymisvaiheessa. Invalidiliitto esittää, että koordinaatiorahoitukselta poistettu 250 000 euroa palautetaan budjettiin.

Kunnioittavasti

Helsingissä 15.10.2021

Invalidiliitto ry

Janne Juvakka	Laura Andersson
toimitusjohtaja	yhteiskuntasuhdejohtaja